

УДК 316.454.5

DOI: 10.24144/2078-1431.2025.2(35).147–154

Володимир Наконечний,
кандидат історичних наук, доцент
кафедри міжнародних відносин
Київського національного університету культури і мистецтв

Олександр Качур,
аспірант кафедри журналістики та міжнародних відносин
ПВНЗ «Київський університет культури»

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

У статті проведено комплексний аналіз основних напрямів європейської інтеграції України у військових умовах беручи до уваги цілі сталого розвитку. Розглянуто політичні, економічні, енергетичні, соціальні та безпекові аспекти державної співпраці з Європейським Союзом. Визначено, як участь України в європейських інституціях сприяє зміцненню політичної стабільності, розвитку демократії, утвердженню верховенства права, протидії корупції та підвищенню ефективності державного управління. Проаналізовано вплив інтеграційних процесів на економічне зростання, інвестиційну активність, модернізацію технологій і розширення зовнішньоекономічних зв'язків. Особливу увагу приділено питанням енергетичної безпеки, розвитку відновлюваних джерел енергії та інтеграції до європейських енергетичних систем. У соціальному вимірі розкрито гармонізацію соціальних стандартів, підтримку громадянського суспільства й захист прав людини. Окреслено наслідки війни для реалізації реформ і виконання положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, а також значення підтримки Євросоюзу через фінансові, гуманітарні та відбудовчі ініціативи, зокрема «RebuildUkraine» та «Платформу відбудови України». Зроблено висновок, що європейський інтеграційний курс залишається стратегічним орієнтиром сталого розвитку України, сприяючи політичній стійкості, економічному відновленню, соціальному поступу та зміцненню національної безпеки навіть у воєнних умовах.

Ключові слова: сталий розвиток, євроінтеграція, політична стабільність, енергетична безпека, соціальний розвиток, безпека, Україна, ЄС.

The article presents a comprehensive analysis of the main directions of Ukraine's European integration under wartime conditions, taking into account the goals of sustainable development. It examines the political, economic, energy, social, and security dimensions of the state's cooperation with the European Union. The study identifies how Ukraine's participation in European institutions contributes to strengthening political stability, developing democracy, upholding the rule of law, combating corruption, and enhancing the efficiency of public administration. The impact of integration processes on economic growth, investment activity, technological modernization, and

the expansion of foreign economic relations is analyzed. Particular attention is paid to issues of energy security, the development of renewable energy sources, and integration into European energy systems. In the social dimension, the article highlights the harmonization of social standards, the support of civil society, and the protection of human rights. It also outlines the consequences of the war for the implementation of reforms and the fulfillment of the provisions of the Association Agreement between Ukraine and the EU, as well as the importance of the EU's support through financial, humanitarian, and reconstruction initiatives, including RebuildUkraine and the Ukraine Recovery Platform. The article concludes that the course of European integration remains a strategic benchmark for Ukraine's sustainable development, fostering political resilience, economic recovery, social progress, and the strengthening of national security even in wartime conditions.

Keywords: sustainable development, European integration, political stability, energy security, social development, security, Ukraine, European Union

Україна перебуває на вирішальному етапі свого історичного розвитку, коли європейська інтеграція постає одним із головних чинників стабільності та сталого поступу держави. В умовах повномасштабної війни з Російською Федерацією стратегічне партнерство з Європейським Союзом набуває особливого значення, оскільки поєднує потребу захисту національної безпеки з модернізацією політичної, економічної та соціальної систем у відповідності до європейських норм і цінностей. Участь у європейських структурах передбачає не лише реалізацію необхідних реформ, а й сучасний етап повномасштабної агресії Російської Федерації вирізняється комплексним характером, здатних оперативно реагувати на виклики війни, забезпечувати економічну стійкість і соціальну єдність суспільства. У цьому контексті дослідження євроінтеграційних аспектів сталого розвитку України є ключовим для визначення стратегічних пріоритетів національної політики, оцінки динаміки реформ і розроблення довгострокової стратегії відновлення та модернізації держави.

Політична стабільність. Євроінтеграція надає Україні можливість зміцнити політичну стабільність та розвивати демократичні інститути. Вхід до ЄС передбачає виконання конкретних реформ, включно з децентралізацією, судовою реформою та антикорупційними заходами (створення НАБУ та САП), що посилює верховенство права та підвищує ефективність державного управління навіть в умовах війни.

Економічний розвиток. Інтеграція України до європейського ринку відкриває нові можливості для розширення експорту, поглиблення торговельно-економічних відносин та залучення капіталу з-за кордону. Угода про поглиблену і всеосяжну зону вільної торгівлі з Європейським Союзом (ПВЗВТ, DCFTA) стимулює зростання експорту в аграрному секторі, галузі інформаційних технологій і металургійному виробництві, а також сприяє технологічній модернізації та диверсифікації національної економіки.

Енергетична безпека. Сталий доступ до енергоносіїв та диверсифікація їх джерел є ключовими аспектами сталого розвитку України. Інтеграція до європейської енергетичної мережі ENTSO-E, модернізація га-

зотранспортної системи, розвиток відновлюваних джерел енергії (сонячна та вітрова енергетика) зменшують залежність від російських постачальників та підвищують енергетичну безпеку.

Соціальний розвиток. Євроінтеграція передбачає впровадження стандартів ЄС у сфері соціального захисту та норм праці. Це покращує доступ громадян до освіти та охорони здоров'я, забезпечує виконання трудових прав та сприяє розвитку громадянського суспільства.

Безпека та мир. ЄС надає Україні політичну, фінансову та військову підтримку, включно з санкціями проти РФ, програмами «RebuildUkraine» та «Ukraine Recovery Platform». Інтеграція до європейських структур зміцнює національну безпеку та підтримує мир у регіоні, що є особливо важливим під час збройного конфлікту.

Для подолання наявних викликів на шляху до повноправного членства в Європейському Союзі необхідним є усвідомлення того, що європейська інтеграція становить фундаментальний напрям внутрішньої та зовнішньої політики України. Її слід розглядати не лише як довгострокову стратегічну мету, а й як об'єктивну умову соціально-економічного розвитку держави в межах європейського простору цінностей. Такий підхід передбачає поступове наближення політичних, економічних та адміністративних інститутів України до стандартів Європейського Союзу.

Важливим завданням у цьому контексті є максимальне використання експортного потенціалу держави, а також реалізація переваг її економіко-географічного положення для розширення присутності на європейських ринках. Євроінтеграційний процес у період повномасштабної агресії Російської Федерації характеризується складністю та багатовимірністю, адже поєднує безпекові, економічні й політичні аспекти розвитку. Незважаючи на воєнні дії та тимчасову окупацію частини територій, Україна продовжує реалізовувати курс на зближення з Європейським Союзом, поєднуючи реформи з питаннями національної безпеки та оборони.

Ключовим інструментом є співпраця в межах Угоди про асоціацію та Поглибленої і всеосяжної зони вільної торгівлі (ПВЗВТ, DCFTA), що сприяє гармонізації українського законодавства з нормами ЄС та інтеграції у внутрішній ринок Союзу. Ця угода визначає рамки реформ у сферах правосуддя, антикорупційної політики, захисту прав людини, енергетичної безпеки та інституційного розвитку [4].

У цілому, європейська інтеграція для України постає не лише як зовнішньополітичний вектор, а як системна трансформаційна модель, здатна забезпечити сталий розвиток, політичну стабільність і зміцнення демократичних засад державного управління.

Україна продовжує отримувати комплексну підтримку з боку Європейського Союзу у сфері національної безпеки, що охоплює фінансову та економічну допомогу, програми підготовки кадрів, консультативну діяльність, а також сприяння у трансформації оборонного сектору. Повномасштабна агресія Російської Федерації, розпочата у 2022 році, істотно вплинула на темпи впровадження соціально-економічних реформ, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, і частково ускладнила

реалізацію рекомендацій Європейської комісії. Окремі напрями співпраці, визначені в Угоді, в умовах воєнного стану реалізуються з обмеженнями й можуть бути повністю відновлені лише після стабілізації безпекової ситуації. Водночас низка нормативних положень Європейського Союзу, що регулюють внутрішньополітичні процеси, потребують адаптації до сучасних умов функціонування держави під час війни [6].

Торговельні відносини України з Європейським Союзом демонструють неоднорідну динаміку. Внутрішньогалузевий обіг товарів показує поступове зростання, індекс відкритості торгівлі має висхідну тенденцію, а баланс торгових потоків демонструє певне покращення, що свідчить про зміцнення економічної взаємодії з європейськими партнерами. Водночас негативне сальдо товарообміну з ЄС залишається проблемним, а частка українського експорту на європейському ринку має тенденцію до зниження. Диверсифікація структури експорту відчутніша серед менш об'ємних товарних позицій, що відображає розширення нішових секторів у зовнішній торгівлі. Загальна структура торгівлі свідчить про поступове включення українських підприємств у європейські виробничі ланцюги доданої вартості, переважно на стадіях первинного експорту сировини та імпорту готової продукції, тоді як частка доданої вартості всередині національних компаній залишається обмеженою. Це створює певні обмеження для посилення ролі України у європейському економічному просторі та підкреслює необхідність подальшої диверсифікації експорту та підвищення частки доданої вартості у національних підприємствах.

Російська агресія спричинила припинення діяльності значної частини економічних зв'язків України з провідними європейськими компаніями, що ускладнило взаємодію у критичних секторах, таких як металургія, машинобудування та електротехнічна промисловість. Водночас війна стимулює прискорену інституційну та секторальну інтеграцію національної економіки до внутрішнього ринку ЄС, сприяючи трансформації структури експорту через товарну диверсифікацію та адаптацію виробничих процесів до європейських стандартів. Ця динаміка створює умови для подальшого поглиблення економічної співпраці та забезпечення довгострокової економічної стабільності України. Подальший розвиток зовнішньої торгівлі, зокрема з країнами-членами ЄС, значною мірою залежатиме від відновлення пошкодженої експортної інфраструктури та забезпечення безпечного доступу до портів. У цьому контексті важливим є започаткування ЄС спеціальної «Платформи відбудови України», що координується Єврокомісією та урядом України. Паралельно передбачено створення фонду «RebuildUkraine», інтегрованого до бюджету ЄС, який слугуватиме основним інструментом фінансування відновлювальних робіт через надання грантів і кредитів, з фінансовим управлінням, тісно пов'язаним з інвестиційними програмами та імплементацією реформ. Діяльність фонду спирається на досвід Європейського фонду відновлення та стійкості, який вже демонстрував ефективні механізми подолання криз у різних країнах Євросоюзу.

Сучасні темпи європейського руху України від подання заявки на членство у лютому 2022 року до надання статусу кандидата у червні того ж

року є безпрецедентними в історії ЄС і свідчать про успішність поточного етапу євроінтеграції. Набуття статусу кандидата стало важливим сигналом консолідованої підтримки та солідарності європейської спільноти з Україною, а відкриття перспектив вступу до ЄС виступає потужним морально-психологічним стимулом для громадян, які захищають свою державу та обирають європейський шлях розвитку.

Водночас ЄС надає Україні комплексну підтримку у сфері безпеки, економіки, фінансів та гуманітарної допомоги, включаючи військову та політичну підтримку у протидії російській агресії. Крім того, останнім часом зроблено низку важливих кроків на євроінтеграційному напрямі: запроваджено вигідні «безвізові режими» у сфері енергетики та транспорту, скасовано тарифні й квотні обмеження на торгівлю з Україною, створено умови для інтеграції української промисловості до європейських виробничих і митних систем, а також для участі у програмах цифровізації, таких як «Цифрова Європа».

Таким чином, сучасний етап євроінтеграції України демонструє комплексний підхід, що поєднує економічне, соціальне та інституційне відновлення країни із стратегічною інтеграцією у європейські структури, і закладає підґрунтя для подальшого сталого розвитку навіть у умовах воєнного конфлікту.

Війна Росії проти України у сприйнятті західного реципієнта не лише відкрила причинно-наслідкові механізми російського імперіалізму щодо східноєвропейських країн, а й засвідчила системну антизахідницьку політику Москви [1, с. 4–5]. Російська агресія спрямована не лише проти України як держави, а й проти усталеного світового порядку, який забезпечував відносний мир і стабільність між країнами різних цивілізаційних спільнот. Сучасна фаза російсько-української війни створила тотальний виклик для глобальної системи міжнародних відносин і поставила Україну в центр світового протистояння між Росією та Західним світом.

У цих умовах Україна переживає складну історичну фазу переосмислення національної ідентичності та формування громадянсько-політичної нації. Територія країни фактично стала полем реалізації інтересів інших держав, а український чинник значною мірою визначає глобальні тенденції розвитку та структуру сучасного світового порядку. Війна сприяла консолідації західних держав у боротьбі з неототалітарною Росією, водночас підкреслюючи стратегічну вагу України у забезпеченні безпеки і стабільності регіону.

Україна володіє значним геополітичним потенціалом, що дозволяє їй посилювати власні позиції у міжнародній спільноті. Розробка та впровадження національної геостратегії є важливим завданням не лише політичного характеру, а й питанням забезпечення суверенітету держави та збереження історичної спадщини українського народу. Ефективне управління державотворчими процесами, суспільними трансформаціями та зовнішньополітичною діяльністю потребує чіткого бачення ролі України у глобальному контексті, визначення середньо- та довгострокових пріоритетів геополітичного розвитку та здобуття реальної суб'єктності на міжнародній арені [5, с. 47].

У цьому контексті євроінтеграційний курс України набуває особливої значущості. Він виступає інструментом не лише економічного та соціального розвитку, а й гарантом безпеки, політичної стабільності та зміцнення міжнародної суб'єктності. Вступ України до європейських структур у сучасних умовах війни формує середовище, яке дозволяє країні не лише відновлювати та модернізувати внутрішні інститути, а й забезпечувати довгостроковий сталий розвиток у гармонії з європейськими стандартами і цінностями.

Майбутній розвиток зовнішньої торгівлі України, зокрема з країнами Європейського Союзу, значною мірою залежатиме від відновлення пошкодженої експортної інфраструктури та забезпечення безпечного доступу до морських портів. У цьому контексті ініціативи ЄС, зокрема створення «Платформи відбудови України», що координується Єврокомісією та урядом України, виступають важливим інструментом підтримки стабільного економічного розвитку. Запропонований фонд «RebuildUkraine», інтегрований до бюджету ЄС, розглядається як ключовий механізм фінансування відновлювальних робіт через надання грантів і кредитів, пов'язаних з інвестиційними програмами та процесом реалізації реформ. Діяльність фонду спирається на досвід Європейського фонду відновлення та стійкості, який продемонстрував ефективні підходи до подолання кризових ситуацій у різних країнах Євросоюзу.

Сучасні темпи просування України на європейському шляху — від подання заявки на членство у лютому 2022 року до отримання статусу кандидата в червні того ж року — є безпрецедентними в історії Євросоюзу. Це свідчить про успішність нинішнього етапу євроінтеграції та є важливим актом консолідованої підтримки і солідарності європейської спільноти з Україною. Відкриття перспективи вступу до ЄС також слугує потужним морально-психологічним стимулом для громадян України, які борються за свій європейський вибір.

Європейський Союз здійснює активну підтримку України у протистоянні російській агресії, надаючи воєнну, політичну, фінансово-економічну та гуманітарну допомогу. Останнім часом зроблено ряд важливих кроків на євроінтеграційному напрямі, зокрема запровадження безвізових режимів у сферах енергетики та транспорту, скасування тарифних і квотних обмежень у торгівлі з Україною, а також створення умов для ефективної інтеграції у промисловій сфері, приєднання до митної системи ЄС та програми «Цифрова Європа».

В умовах повномасштабної війни, розв'язаної Росією, Україна демонструє значну політичну стабільність, що є ключовим фактором для продовження євроінтеграційного шляху. Згідно з оцінкою Європейської Комісії, Україна зберігає функціонуючу демократичну систему, активне громадянське суспільство та ефективну державну адміністрацію, навіть в умовах війни [2].

Європейський Союз активно підтримує Україну в її зусиллях щодо зміцнення політичної стабільності. Зокрема, ЄС надає фінансову допомогу, спрямовану на підтримку демократичних інститутів, прав людини та

верховенства права. З 2022 по 2025 рік ЄС мобілізував понад 177,5 мільярда євро на підтримку України, включаючи макрофінансову допомогу, гуманітарну допомогу та військову підтримку [3].

Проте, незважаючи на значну підтримку з боку ЄС, війна створює серйозні виклики для політичної стабільності України. Зокрема, триває боротьба з корупцією, реформування судової системи та забезпечення ефективного управління в умовах воєнного стану. Ці фактори можуть впливати на темпи та якість імплементації європейських стандартів.

Успішне подолання цих викликів та забезпечення політичної стабільності є необхідною умовою для подальшого просування України на шляху до членства в ЄС. Європейський Союз, у свою чергу, продовжує надавати підтримку, спрямовану на зміцнення демократичних інститутів та верховенства права в Україні, що є основою для реалізації євроінтеграційних прагнень країни.

Євроінтеграція залишається ключовим стратегічним курсом для України, що забезпечує комплексний вплив на політичну, економічну, енергетичну, соціальну та безпекову сфери. Політична стабільність підкріплюється розвитком демократичних інститутів, зміцненням верховенства права та боротьбою з корупцією, що створює надійну основу для сталого функціонування держави навіть у складних умовах війни. Економічна інтеграція з ЄС відкриває нові можливості для експорту, залучення інвестицій та технологічного оновлення, водночас стимулюючи диверсифікацію виробництва та формування конкурентоспроможної економіки.

В енергетичній сфері стратегічне приєднання до європейських мереж, розвиток відновлюваних джерел енергії та підвищення енергетичної незалежності дозволяють зменшити ризики зовнішньої залежності і забезпечують стабільне постачання енергоносіїв у кризових умовах. Соціальна інтеграція передбачає гармонізацію стандартів ЄС у сфері праці, соціального захисту, освіти та охорони здоров'я, що підвищує якість життя громадян та зміцнює соціальну згуртованість.

Війна та збройний конфлікт створюють безпрецедентні виклики для імплементації Угоди про асоціацію та реалізації реформ, водночас прискорюючи інституційне та секторальне реформування у стратегічних галузях. Підтримка ЄС, включаючи фінансові, гуманітарні та оборонні програми, санкції проти агресора та ініціативи на кшталт «RebuildUkraine» і «Ukraine Recovery Platform», забезпечує не лише ресурсну базу для відновлення, а й міжнародну легітимізацію євроінтеграційного курсу України.

Отже, майбутній успіх інтеграції залежить від поєднання кількох факторів: завершення реформ у державному управлінні та судовій системі, модернізації інфраструктури, диверсифікації економіки та відновлення контролю над втраченими територіями. Євроінтеграційний курс виступає не лише як зовнішньополітична стратегія, а й як фундаментальний чинник соціальної, культурної та національної консолідації, формуючи у громадян України відчуття приналежності до європейського простору цінностей, прав і свобод.

Таким чином, євроінтеграція є головним інструментом сталого розвитку України у воєнний та післявоєнний період, що забезпечує політичну стійкість, економічну відновлюваність, соціальний прогрес і зміцнення національної безпеки, закладаючи підґрунтя для довгострокового процвітання держави у європейському та глобальному контексті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Грішнова О. А. Інтеграція українського ринку праці з європейським: загрози та перспективи (оцінка на прикладі країн Східної Європи). *Демографія та соціальна економіка*. — 2017. №3. — 162-173с.
2. Європейська Комісія. (2025). Ukraine's path towards EU accession. URL: https://commission.europa.eu/topics/eu-solidarity-ukraine/ukraines-path-towards-eu-accession_en
3. Європейська Рада. (2025). EU solidarity with Ukraine. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-solidarity-ukraine/>
4. Іващук І, Запужляк В, Іващук О. Економічна дипломатія як детермінанта економічного прогресу та стратегічний пріоритет розвитку країн. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. — 2023. — 44-57с.
5. Пирожков С. І., Хамітов Н. В. Війна і мир в Україні: шляхи до реальної перемоги і розвитку. *Вісник НАН України*. — 2022. — №9 — 38–49 с.
6. Смолій В. А., Яс О. В. Сучасна російсько-українська війна у світлі постколоніалізму. *Вісник НАН України*. — 2022. — №6 — 3–16 с.

REFERENCES

1. Hrishnova O. A. (2017). *Intehratsiya ukrayins'koho rynku pratsi z yevropeys'kym: zahrozy ta perspektyvy (otsinka na prykladi krayin Skhidnoyi Yevropy)*. [Integration of the Ukrainian labor market with the European one: threats and prospects (assessment using the example of Eastern European countries)]. *Demohrafiya ta sotsial'na ekonomika — Demography and social economy*, no. 3, pp. 162-173. [in Ukrainian].
2. Yevropeys'ka Komisiya [European Commission]. (2025). Ukraine's path towards EU accession. Retrieved from https://commission.europa.eu/topics/eu-solidarity-ukraine/ukraines-path-towards-eu-accession_en [in English].
3. Yevropeys'ka Rada [European Council]. (2025). EU solidarity with Ukraine. Retrieved from <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-solidarity-ukraine/> [in English].
4. Ivashchuk, I., Zapukhliak, V., Ivashchuk, O. (2023). *Ekonomichna dyplomatiia yak determinant ekonomichnoho prohresu ta stratehichniy priorytet rozvytku krain* [Economic diplomacy as a determinant of economic progress and strategic priority for country development]. *Instytut bukhgalterskoho obliku, kontroliu ta analizu v umovakh hlobalizatsii*, pp. 44–57. [in Ukrainian].
5. Pyrozhekov, S.I., Khamitov, N.V. (2022). *Viina i myr v Ukraini: shliakhy do realnoi pere-mohy i rozvytku* [War and peace in Ukraine: ways to real victory and development]. *Visnyk NAN Ukrainy*, no. 9, pp. 38–49. [in Ukrainian].
6. Smolii, V.A., Yas, O.V. (2022). *Suchasna rosiisko-ukrainska viina u svitli postkolonializmu* [Modern Russian-Ukrainian war in the context of postcolonialism]. *Visnyk NAN Ukrainy*, no. 6, pp. 3–16. [in Ukrainian].